

Geographic Notion
Vol. ۱۶, spring ۲۰۱۷
Zanjan University
No. ۱۱۲

اندیشه جغرافیایی
سال نهم، شماره شانزدهم، بهار ۱۳۹۶
دانشگاه زنجان
مقاله شماره ۱۱۲

تحلیل وضعیت کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان بوغداکندی، شهرستان زنجان)

اکبر حسین زاده^۱، مهدی چراغی^۲، سمیرا مرادی مفرد^۳

چکیده

مفهوم کیفیت زندگی، در ادبیات برنامه ریزی توسعه اجتماعی و مباحث اقتصاد نوین مطرح شد و از دهه ۱۹۶۰ میلادی، در کشورهای اروپایی رواج یافت و طی سی سال گذشته، به مثابه هدف اصلی توسعه جامعه، ماهیت سیاست گذاری بسیاری از کشورها را تحت تاثیر قرار داده است. این مفهوم در نواحی روستایی به عنوان یکی از فضاها سکونتی دارای اهمیت است. کیفیت زندگی مناطق روستایی می تواند باعث ارتقا یا تنزل کیفیت زندگی و در نتیجه توسعه در این مناطق شود. تحلیل و بررسی کیفیت زندگی در محیط زندگی نواحی روستایی یکی از مهم ترین مسائل در ادبیات مطالعات روستایی می باشد. هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی بر کیفیت زندگی ساکنان روستاهای مورد مطالعه، از طریق مطالعه شاخص های ذهنی و عینی که در متن مقاله به آن اشاره شده است. روش تحقیق از نظر نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی تحلیلی می باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دهستان بوغداکندی (انتخاب دهستان به دلیل فاصله نسبتا کم از شهر زنجان بوده است) از شهرستان زنجان که دارای ۱۵۹۱ خانوار و ۹۰۶۲ جمعیت می باشد. با توجه به تعداد مناسب روستاهای این دهستان پنج روستا مورد مطالعه قرار گرفته است که دلیل انتخاب این پنج روستا به واسطه تعداد خانوار بالای ۴۰ مورد می باشد. می باشد. اطلاعات مستخرج از پرسشنامه ها با استفاده از نرم افزارهای آماری (Spss و Excel) و AHP مورد تحلیل قرار گرفته و نتایج آن با استفاده از سیستم

^۱ - دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تبریز

^۲ - دکترا جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران

^۳ - دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز

اطلاعات جغرافیایی به صورت شماتیک نمایش داده شده است. یافته‌ها نشان داد که در بین ابعاد سه گانه مورد مطالعه کیفیت محیط زندگی، بعد اقتصادی بالاترین ضریب اهمیت (۰/۰۸۰) و بعد اجتماعی (۰/۰۱۷) کمترین میزان ضریب اهمیت را به خود اختصاص داده است. همچنین نتایج حاکی از این است که در گویه‌های اجتماعی در رابطه با کیفیت آموزشی رضایت‌مندی نسبی وجود دارد. ولی بالاترین رضایت‌مندی مربوط به بعد کالبدی و روش‌های بهداشتی جمع‌آوری و دفع فاضلاب با امتیاز (۰/۸۱) در روستای حسین آباد می‌باشد.

کلمات کلیدی: توسعه انسانی، شاخص رضایتمندی، فرایند تحلیل سلسله مراتبی، دهستان بوغداکندی

مقدمه

مفهوم کیفیت زندگی، در ادبیات برنامه ریزی توسعه اجتماعی و مباحث اقتصاد نوین مطرح شد و از دهه ۱۹۶۰ میلادی، در کشورهای اروپایی رواج یافت. این عبارت در برخی از جوامع پیشرفته، همراه و گاهی مترادف با عبارت‌های دیگری مانند بهزیستی همگانی، رفاه اجتماعی، تامین اجتماعی و مانند آن به کار گرفته شد (حاج یوسفی، ۱۳۸۱: ۱) طی سی سال گذشته، کیفیت زندگی به مثابه هدف اصلی توسعه جامعه، ماهیت سیاست‌گذاری بسیاری از کشورها راتحت تاثیر قرار داده است (ماجدی ولهستانی زاده، ۱۳۸۵: ۱). مفهوم کیفیت زندگی ابتدا در حوزه محیط‌زیست مطرح شده است (عبدی ۱۳۸۷: ۱۵). در طی دهه‌های قبل بیشتر محققان، جهت سنجش میزان کیفیت زندگی، بر ابعاد عینی مانند سطح درآمد، میزان دارایی و میزان مصرف افراد تأکید داشتند، و آن‌ها را به‌عنوان شاخص‌های بهزیستی و تندرستی افراد مورد توجه قرار می‌دادند. اما در طی سال‌های اخیر بسیاری از محققان جهت شناخت میزان کیفیت زندگی، بر ابعاد ذهنی کیفیت زندگی در کنار ابعاد عینی توجه می‌کنند (قالیباف، ۱۳۸۷: ۵).

کیفیت زندگی مفهومی است که در سال‌های اخیر، به واسطه نقشی که در سلامت روان افراد دارد، اهمیت بسزایی یافته است. پایین بودن سطح زندگی در نواحی روستایی و در نتیجه مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ، مسائل و مشکلات متعدد اجتماعی، اقتصادی و محیطی را هم در نواحی روستایی و هم در شهرها به دنبال

داشته است (پورطاهری، رکن‌الدین افتخاری، فتاحی، ۱۳۹۰: ۱۶). اندیشمندان برنامه ریزی اعتقاد دارند، برنامه ریزی‌ها باید همسو با بهبود کیفیت زندگی باشند. از طرفی بهبود کیفیت زندگی می‌تواند زمینه‌های دیگر توسعه مانند توسعه اجتماعی، اقتصادی و کالبدی را به همراه داشته باشد. در این راستا، نواحی روستایی، از فضاهای نیازمند مطالعات مرتبط با کیفیت زندگی محسوب می‌شوند. این مطالعات باید زمینه‌های مرتبط با کیفیت زندگی روستایی، کاهش محرومیت جغرافیایی و دسترسی به نیازهای اساسی زندگی را در برگیرد و از این رو با توجه به اهمیت کیفیت زندگی در توسعه و بهزیستی اجتماعات انسانی در مناطق روستایی، سنجش و اولویت بندی کیفیت زندگی در مناطق روستایی و متعاقب آن برنامه ریزی برای آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (حیدری ساریان، ۱۳۹۳: ۱۳۲). مفهوم کیفیت زندگی عمدتاً به عنوان رضایت از زندگی، خوشبختی و سعادت، رفاه و آسایش شناخته می‌شود و سطح تحقق نیازهای انسان را منعکس می‌کند (عبدالحمید، عبدالرضا، اسماعیلی، ۲۰۱۰: ۵۶۳). در دنیای امروز، کیفیت زندگی در نقاط روستایی وابستگی بیشتری به کیفیت مکان پیدا کرده و به عوامل اقلیمی، جنگلها، مراتع و مزارع یا به عبارتی دیگر به منابع طبیعی وابسته است. همچنین، کیفیت زندگی، مشکلات دیگری مانند ضعف منابع درآمدی، فقدان وسایل نقلیه خصوصی و وسایل حمل و نقل عمومی، نبود فرصت‌ها و موقعیت‌های شغلی مناسب، کمبود مراکز مراقبتی، مشکلات و آسیب‌های ناشی از نابرابری‌های اجتماعی، تغذیه نامناسب و مسکن ناپایدار را دربرمی‌گیرد. بر این اساس با توجه به اینکه بخش زیادی از جمعیت کشور ما در مناطق روستایی قرار گرفته‌اند لذا توجه به وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی این مناطق نقش بسیار مهمی در برنامه‌ریزی‌ها ایفا می‌کند چراکه بی‌توجهی به وضعیت مناطق روستایی و کاهش کیفیت زندگی در نواحی روستایی مشکلاتی از قبیل مهاجرت به نواحی شهری، ایجاد حاشیه‌ها، فقر، از دست دادن نیروی فعال کشاورزی به حساب می‌آید. بنابراین توجه به کیفیت زندگی این بخش از جمعیت از اهمیت بسزایی برخوردار می‌-

باشد(خراسانی، حاجیلو، ولی زاده، ۱۳۹۳: ص ۶۶). کیفیت زندگی ویژگی‌های کلی اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و محیطی در یک ناحیه را نشان می‌دهد که می‌تواند به‌عنوان ابزاری مؤثر برای نظارت بر برنامه‌ریزی جوامع به کار رود همچنین می‌توان از آن به‌عنوان معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی، روانی و مادی جامعه و خانواده نام برد. از آنجایی که سکونتگاه‌هایی روستایی کشورمان با مشکلات و مسائل متفاوت و بسیار زیاد اجتماعی اقتصادی از جمله بیکاری، فقر، کمبود فرصت‌های شغلی، سطح پایین تحصیلات، کمبود خدمات و امکانات بهداشتی درمانی، اداری، رفاهی، آموزش و مشکلات زیست‌محیطی روبه‌رو می‌باشند (فتری امیر و همکاران^۱، ۲۰۱۵: ۱۴۲). بنابراین مطالعه کیفیت زندگی در نواحی روستایی دهستان بوغداکندی که علاوه بر فقر مطالعات علمی صورت گرفته در آن، به لحاظ قرارگیری در یک منطقه خاص جغرافیایی، از خصوصیات قومی، فرهنگی و مذهبی ویژگی‌های برخوردار است، همچنین با توجه به پایین بودن کیفیت آموزش، کیفیت محیط مسکونی، کیفیت محیط فیزیکی و نیز کیفیت درآمد و اشتغال می‌تواند حائز اهمیت برای انتخاب تحقیق حاضر باشد. هدف این مقاله تحلیل و تبیین شاخص‌های کیفیت زندگی در روستاهای دهستان بوغداکندی است. سوالات پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:

- ۱- روستاهای مورد مطالعه از نظر سطح کیفیت زندگی در چه سطحی قرار دارند؟
- ۲- عوامل مؤثر در کیفیت زندگی روستاهای مورد مطالعه کدام می‌باشد؟

پیشینه نظری پژوهش

پاسیون^۲ (۲۰۰۳) بهبود وضعیت مسکن و استحکام بناهای روستایی در بهبود کیفیت زندگی در جوامع روستایی نقش اساسی ایفا می‌کند. لین و شارکی^۳ (۲۰۰۹) با هدف

۱- Fitri Amir et al

۲- Pacion

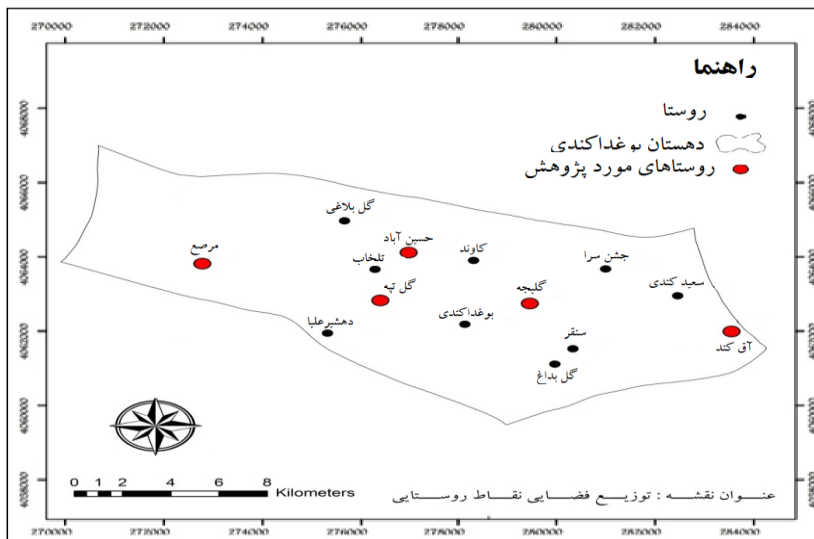
۳- Lynn and Sharkey

شناسایی و ارزیابی عملکرد توسعه اقتصادی در نواحی روستایی ایندیانا به بررسی و تجزیه و تحلیل مزایا و معایب دوازده نوع عملکرد در زمینه سرمایه گذاری در حمل و نقل روستایی پرداخته و همچنین با استفاده از تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح شهرستان، کیفیت زندگی در رابطه با این موضوع را مطالعه کرده است. نتایج حاکی از این است که عامل اقتصادی بیشترین نقش را در بهبود کیفیت زندگی نواحی روستایی دارد. گرجیک و همکاران (۲۰۱۰) در مقاله ای تحت عنوان کیفیت زندگی در مناطق روستایی کرواسی به این نتیجه رسیدند که فقدان فرصت های شغلی، محدودیت انتخاب حرفه، امکانات و درآمد پایین، خدمات اجتماعی، بهداشتی و درمانی ضعیف باعث کاهش کیفیت زندگی و کاهش رضایت شده است. در پژوهشی دیگر رضوانی و منصوریان (۱۳۸۷) با هدف ارائه مدل سنجش کیفیت برای نواحی روستایی بدین نتیجه رسیده‌اند که نیازها و ارجحیت‌های آنها تا حدود زیادی تابع ارزش‌ها و هنجارهایی است که انسان‌ها از محیط و هر جامعه خاص دریافت می‌کنند؛ بنابراین، در مدل پیشنهادی، کیفیت زندگی در حکم یک سازه چند بعدی برآمده از ارزشیابی نیازهای گوناگون در نظر گرفته شده و همچنین، فرض بر این بوده که هر نیاز تأثیری متفاوت بر کیفیت کلی زندگی دارد؛ یعنی هر نیاز دارای سهم نسبی در کیفیت زندگی است که به عنوان وزن سهم در کیفیت کلی زندگی دارای اهمیت است. از این رو، کیفیت زندگی در هر زمان تابعی از اهمیت نیازها برای هر فرد یا گروه بر حسب سهم نسبی آن در بهزیستی ذهنی فرد و میزان برآورده شدن نیازهای انسانی فرض شده است (رضوانی و منصوریان، ۱۳۸۷، ۲). رضوانی، منصوریان، احمدی (۱۳۸۸) در پژوهشی ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی بدین نتیجه رسیده‌اند که در مجموع ارتقای روستا به شهر باعث بهبود چشمگیر کیفیت زندگی در شهر فیروزآباد و بهبود نسبی کیفیت زندگی در شهر صاحب شده است (رضوانی، منصوریان، احمدی، ۱۳۸۸: ۷). حیدری (۱۳۹۰) در پژوهشی با هدف بررسی شاخص-

های کیفیت زندگی سکونتگاههای روستایی استان کهگیلویه و بویر احمد و مقایسه آن با جوامع شهری این استان بدین نتیجه رسید که با وجود اقدامات فراوان به منظور توسعه روستایی هنوز تفاوت‌های معناداری بین کیفیت زندگی نقاط روستایی و شهری وجود دارد و شرایط به نفع جوامع شهری می‌باشد (حیدری، ۱۳۹۰، ۳).

محدوده و قلمرو جغرافیایی تحقیق

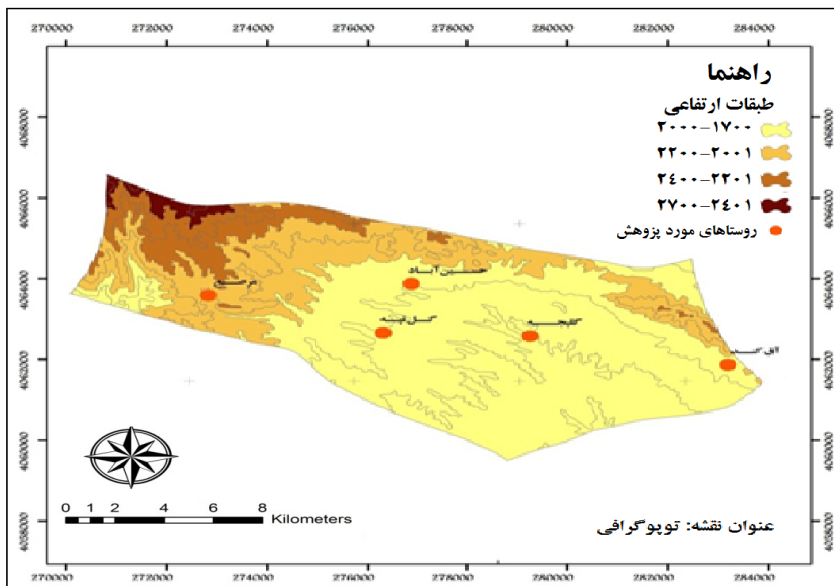
بوغداکندی، دهستانی از توابع بخش مرکزی شهرستان زنجان در استان زنجان می‌باشد. از نظر پراکنندگی مکانی این منطقه از بارش یکسان برخوردار نیست و بیشتر بارش‌ها در این دهستان به صورت برف می‌باشد. از نظر منابع آبی، طول آبراهه‌های این دهستان ۴۷۳ کیلومتر که بصورت آبراهه‌های فصلی و دائمی است، می‌باشد. طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ جمعیت دهستان برابر ۹۰۶۲ نفر می‌باشد که در قالب ۱۵۹۱ خانوار می‌باشد.

شکل ۱. توزیع فضایی سکونتگاه‌های روستای دهستان (مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵) (تمام نقشه اصلاح گردید)

پرجمعیت ترین روستای این دهستان آبادی آق کند، با جمعیت ۱۶۶۰ نفر و ۲۸۸ خانوار است. طول مجموعه راه های این دهستان ۲۸۹ کیلومتر است که نشان از وضعیت مناسب شبکه های ارتباطی دهستان می باشد. شکل شماره (۱) توزیع فضایی سکونتگاههای روستایی را نشان می دهد (جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۵).

دهستان بوغداکندی دارای ۱۴ سکونتگاه روستایی می باشد که در روستاهای آق کند، بوغداکندی و کاوند طرح هادی روستایی اجرا شده است. نقشه توزیع فضایی روستاها (شکل شماره ۲) نشانگر آن است که بیش از ۹۳ درصد از روستاهای دهستان در وضعیت کوهستانی تپه ای قرار گرفته اند. در نقشه فوق روستاهای مورد مطالعه با رنگ قرمز متمایز شده است. این روستاها بصورت نمونه گیری تصادفی از بین روستاهای بالای ۴۰ خانوار انتخاب و مراحل بعدی پژوهش با استفاده از اطلاعات پیمایشی مستخرج از آنها، انجام گرفته است.

شکل ۲. توپوگرافی دهستان بوغداکندی (مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

همانگونه که در شکل (۲) فوق نشان داده شده است از نظر اشکال توپوگرافیک بخش عمده‌ای از این منطقه در نواحی کوهستانی و تپه‌ای قرار گرفته‌اند و ارتفاعات چندی در مناطق شمالغربی این دهستان وجود دارد. این ناهمواریهای بخشی از رشته کوههای شمالی زنجان می‌باشند. این رشته کوهها از سنگهای گرانیت متعلق به دروه دوم زمین شناسی (دوره ژوراسیک) می‌باشد.

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر جمع‌آوری اطلاعات و روش از نوع اکتشافی و از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. در این تحقیق از نظر ابزار مبتنی بر پرسشنامه محقق ساخته، و جهت گردآوری اطلاعات از دو روش مطالعات کتابخانه‌ای و پیمایشی استفاده می‌شود. اطلاعات مستخرج از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم افزارهای آماری و AHP مورد تحلیل قرار گرفته و نتایج آن با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی به صورت شماتیک نمایش داده شده است. در مطالعه حاضر به منظور ارزیابی کیفیت زندگی ساکنین دهستان بوغداکندی با استفاده از شاخص‌هایی مثل کیفیت آموزش، کیفیت اشتغال و درآمد، کیفیت محیط مسکونی، کیفیت سلامت و امنیت سطوح رضایت و غیره که در قلمروهای پنج گانه مورد بررسی قرار گرفته است. قلمروهای پنج گانه در سه بعد مطروحه و شاخص‌های مربوط به هر کدام در جدول (۱) آمده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دهستان بوغداکندی دارای ۱۵۹۱ خانوار و ۹۰۶۲ جمعیت می‌باشد. با توجه به تعداد مناسب روستاهای این دهستان پنج روستا مورد مطالعه قرار گرفته است که دلیل انتخاب این پنج روستا به واسطه تعداد خانوار بالای ۴۰ مورد می‌باشد. براساس فرمول کوکران ۳۱۰ پرسشنامه برای خانوار محاسبه و به صورت تصادفی در بین روستاییان توزیع شد. تحلیل و شناخت عوامل موثر در کیفیت زندگی ساکنین از ۱۹ گویه در قالب ۵ شاخص در سه بعد کالبدی، محیطی و اقتصادی استفاده شده است. پرسشنامه مورد استفاده اساساً از سوالات بسته با پاسخ‌های در طیف لیکرت

پنج مقیاسی (خیلی خوب: ۵، تا خیلی بد: ۱) تشکیل شده است. که سوالات آن در محدوده سه بعد کالبدی و اجتماعی و اقتصادی تعریف شده‌اند.

جدول ۱- شاخص‌های مورد مطالعه در کیفیت زندگی

ابعاد کیفیت زندگی	متغیرها	گویه‌ها
بعد اجتماعی	کیفیت آموزش	دارا بودن مدارس نوساز و با کیفیت مناسب، داشتن معلمان خوب و با تجربه، وجود تجهیزات آزمایشگاهی مناسب در مدارس
	کیفیت سلامت و امنیت	مصرف هفتگی مواد پروتئینی (گوشت و ماهی) در برنامه غذایی، مصرف هفتگی میوه و سبزیجات، بهره‌مندی از خدمات درمانی و بهداشتی، دسترسی به پاسگاه پلیس در لحظات اضطراری.
بعد کالبدی	کیفیت محیط مسکونی	طی کردن فاصله زمانی محدود برای دسترسی به شهر، بهره‌مندی از آب آشامیدنی سالم، دسترسی به خدمات مالی و اعتباری
	کیفیت زیرساخت‌ها	گاز، برق، آب، فاضلاب، مخبریات، خیابانها، جاده‌ها، و پل‌ها؛ دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب، راه ارتباطی مناسب. دسترسی آسان و با زمان کم کودکان و نوجوانان به مدارس،
بعد اقتصادی	کیفیت اشتغال و درآمد	رضایت از درآمد، امید به آینده شغلی، رضایت شغلی، داشتن پس انداز مناسب

مأخذ: فرجی مولایی، ۱۳۸۹

به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی سازه با محاسبه میانگین واریانس استخراجی و روایی محتوایی شامل پانل متخصصان کیفیت زندگی استفاده شده است. در این راستا بر اساس نظرها و پیشنهادهای این متخصصان اصلاحات لازم در پرسشنامه را انجام داده و به منظور برآورد پایایی پرسشنامه از آزمون ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بهره گرفته شده است.

به منظور سنجش اعتبار درونی، ابتدا با روش اعتبار محتوا برای افزایش اعتبار پرسشنامه استفاده شده است. در این روش با استفاده از مقیاس‌های آزمون شده در پژوهش‌های کیفیت زندگی و نظرخواهی از کارشناسان و مسئولین امر و صاحب نظران گام اول برداشته شد. سپس پرسشنامه در دو مرحله مقدماتی و نهایی توزیع شد. روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی ساده و با استفاده از فرمول کوکران ۳۱۰ پرسشنامه خانوار گردآوری گردید. به منظور سنجش پایایی ابزار تحقیق از آزمون کرونباخ آلفا (۰/۷۸) استفاده شده است. از آمار توصیفی برای خلاصه‌سازی نتایج پیمایش و از شاخص رضایت سنجی برای آزمون فرضیه‌ها و از سیستم اطلاعات جغرافیایی برای نمایش تحلیلی نتایج بدست آمده استفاده شده است (جدول ۲). نتایج نشان می‌دهد که عامل اقتصادی بیشترین امتیاز در بین سایر عوامل دیگر در بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی مورد مطالعه داشته است.

جدول ۲- جمعیت و تعداد خانوار روستاهای مورد مطالعه

روستا	جمعیت	تعداد خانوار	درصد
گلیچه	۲۸۴	۴۵	۵/۵۰
حسین آباد	۳۳۷	۵۹	۸/۰۹
گل تپه	۸۰۶	۱۴۲	۲۵/۵۷
آق کند	۱۶۶۰	۲۶۸	۳۸/۵۱
مرصع	۵۹۳	۱۰۲	۲۲/۳۳
مجموع	۳۶۴۴	۶۱۶	۱۰۰

مفاهیم، دیدگاه ها و مبانی نظری

کیفیت زندگی

واژه کیفیت در لاتین (Qual) به معنی چیزی و چه و (Quality) به مفهوم چگونگی آمده، از منظر واژگانی به معنی چگونگی زندگی و دربرگیرنده تفاوت‌های آن است که برای هر فرد، ویژه و یگانه و متفاوت با دیگران است (کردزنگنه، ۱۳۸۵: ۴). کیفیت زندگی^۱ مفهومی پیچیده و چندبعدی است و تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان، ارزش‌های فردی و اجتماع قرار دارد. از این رو معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف بر آن مرتب است (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۱). با گسترش رویکرد انسانی و ورود مفهوم کیفیت زندگی در پژوهش‌ها و نوشته‌های توسعه پایدار، مراکز و مؤسسات بسیاری به مطالعه مفهوم کیفیت زندگی، شاخص‌های سنجش و چگونگی ارتقای آن پرداخته‌اند (امیدی، ۱۳۸۶: ۶). موضوع کیفیت زندگی از آغاز دهه ۱۹۹۰ به بعد، در ادبیات نظری و توسعه، اهمیت فوق‌العاده‌ای یافته است و مبنای تمایز و دسته‌بندی‌های نوین کشورها در سال‌های اخیر شده است (عنبری، ۱۳۸۹: ۷). در جدول (۳) به مجموعه‌ای از تعاریف از دیدگاه مختلف اشاره شده است.

از لحاظ تاریخی اولین تلاش‌ها برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی از جنبش شاخص‌های اجتماعی نشأت گرفته است (بیدرمان، ۱۹۷۴: ۲۷). کیفیت زندگی از جمله مسائل مهمی است که ابتدا با گسترش همه‌جانبه فناوری و فرایند صنعتی شدن در کشورهای غربی مورد توجه اندیشمندان قرار گرفت. گسترش روزافزون فرایند صنعتی شدن که خود را با تولید انبوه کالاها و خدمات متنوع در بعد کمی نشان می‌دهد، مشکلات زیادی برای بشر مدرن به همراه آورد (بدری، رضوانی، قرنجیک، ۱۳۹۲: ۵۵). همچنین کیفیت زندگی می‌تواند به عنوان رابطه بین ادراکات فردی و احساسات مردم با تجربه‌های آنها در درون فضایی که در آن زندگی می‌کنند تعریف شود (وش،

۲۰۰۷: ۱۷۸). فو^۱ کیفیت زندگی را رضایت کلی فرد از زندگی خود قلمداد می کند(فو، ۲۰۰۳: ۱۳-۴۹).

جدول ۳- مجموعه ای از تعاریف مختلف کیفیت زندگی از دیدگاه محققین مختلف

کیفیت زندگی معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی - روانی و مادی افراد جامعه می باشد.	محقق
	پال، ۲۰۰۵
کیفیت زندگی به عنوان بهزیستی و یا عدم بهزیستی مردم و محیط زندگی آنها می باشد.	داس، ۲۰۰۸
میزان برخورداری فرد، البته نه فقط برخورداری از چیزهایی که بدست آورده بلکه از تمام گزینه هایی که فرصت انتخاب آن ها را دارد. به بیان دیگر، کیفیت زندگی به آزادی برای رسیدن و نرسیدن به موفقیت و آگاهی از فرصت هایی واقعی وابسته است که فرد در مقایسه با دیگران در اختیار دارد.	مک گرو گر، ۲۰۰۴
کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می باشد که از چندین متغیر متأثر می گردد. تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشار روحی روانی، فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر نظیر آن، که به شکل مرکب کیفیت زندگی و تغییرات آن را تعیین می کنند.	رحمان، ۲۰۰۳
میزان توانایی هر فرد جهت دنبال کردن اهداف و ارزش ها نشان دهنده میزان کیفیت زندگی آن فرد می باشد.	جکسون، ۲۰۰۵
کیفیت زندگی به معنای تندرستی افراد می باشد.	سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۰۵
کیفیت زندگی در برگیرنده ابعاد روانی است که شاخص هایی چون (رضایت، شادمانی و امنیت) را در برمی گیرد و در برخی موارد رضایت اجتماعی نامیده می شود.	لطفی، ۱۳۸۸

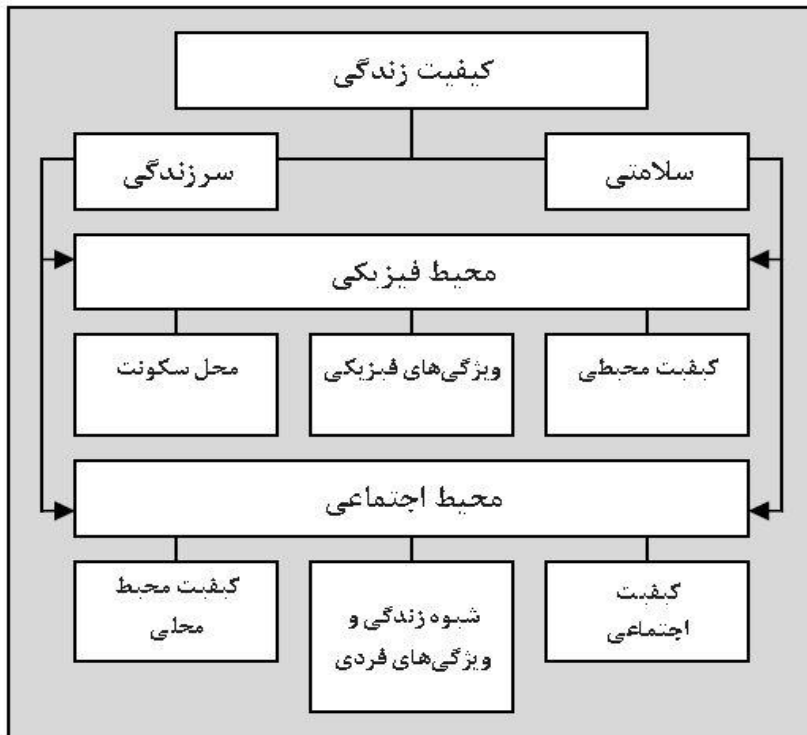
مأخذ: عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۶

داس^۱ کیفیت زندگی را به عنوان بهزیستی یا عدم بهزیستی مردم و محیط زندگی آنها تعریف کرده است (داس، ۲۰۰۸: ۳۱۰). در مطالعات اخیر، کیفیت زندگی به دو روش اندازه گیری می شود. روش اول، شاخص های عینی را برای سنجش کیفیت زندگی مورد استفاده قرار می دهد. شاخص های عینی، شاخص های اجتماعی و اقتصادی قابل سنجش برای انعکاس میزان تأمین نیازهای انسانی هستند که با استفاده از گزارش ها و آمارهای رسمی بررسی می شوند.

این شاخص ها وضعیت ظاهری و ملموس زندگی را نشان می دهند. در این روش از شاخص هایی مانند تولید ناخالص داخلی، شاخص پیشرفت اصلی، شاخص سلامت اجتماعی و شاخص توسعه انسانی برای مقایسه های ملی و بین المللی استفاده می شود (کاستانزا و همکاران، ۲۰۰۶: ۲۶۸). در زمان حاضر اتفاق نظر چندانی در زمینه مفهوم کیفیت زندگی وجود ندارد، ولی اگر مشترکات این تعاریف مد نظر قرار گیرد، در آن صورت می توان گفت که کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهادینه شده یا زمینه های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت و زیبایی پدید آمده باشد (پورطاهری، رکن الدین افتخاری، فتاحی، ۱۳۹۰: ۱۶).

ریم در سال ۲۰۰۰ مدلی را به عنوان عناصر اساسی کیفیت زندگی، سلامتی و محیط زندگی مطابق شکل (۳) ارائه کرده است. در این مدل سلامتی و سرزندگی به موازات هم و به عنوان دو بعد اصلی کیفیت زندگی در نظر گرفته شده است. در این مدل، ترکیبی از ابعاد اندازه گیری شدنی و فضای و فیزیکی و اجتماعی از محیط و درک صحیح از آنها مورد بررسی قرار می گیرد. این درک فقط مرتبط با ویژگی های عینی از محیط نیست بلکه جنبه های شخصی و زمینه ای را نیز در بر می گیرد. در این مدل نمی توان به طور صحیح مشخص کرد که چگونه عناصر مختلف با هم مرتبط اند،

بلکه لایه هایی از موضوعات مختلف را که با هم نشان می دهد (کمپ و همکاران، ۲۰۰۳: ۱۲-۱۵).

شکل ۳. عناصر اساسی کیفیت زندگی (منبع: کمپ و همکاران، ۲۰۰۳: ص ۱۱)

مفهوم کیفیت زندگی دارای ابعاد فیزیکی، اجتماعی، روانشناختی، محیطی و اقتصادی است. در بعد فیزیکی، ابعاد فیزیکی انسان شامل: قدرت، انرژی، توانایی برای انجام فعالیت‌های روزمره و خود مراقبتی و علائم بیماری مانند: درد مورد تفسیر و سنجش قرار می گیرند. در بعد اجتماعی نیز احساس بهتر بودن، کیفیت ارتباطات افراد با خانواده، دوستان، همکاران و اجتماع تبیین می شود. این در صورتی است که در بعد روانشناختی بیشتر نشانه های روانی شامل: اضطراب، افسردگی، ترس و میزان محرومیت نسبی مورد سنجش قرار می گیرد. در بعد محیطی نیز کیفیت محیط

پیرامون زندگی بشر برای زیست مورد واکاوی قرار گرفته و در بعد اقتصادی مؤلفه‌هایی چون: میزان رضایت از درآمد، نوع شغل و یا رضایت شغلی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند (کوچکی نژاد، رمضان زاده لسبویی، معصوم پور سماکوش، فتاحی، ۱۳۹۰: ص ۱۲۴).

معرفی شاخص‌های مورد بررسی کیفیت زندگی

در این بخش، شاخص‌های مورداستفاده در این تحقیق برای سنجش کیفیت زندگی و متغیرهای مربوط به هر کدام معرفی می‌شوند.

شاخص آموزش: در ارتباط با شاخص آموزش به بررسی متغیرهایی همانند برخورداری مدرسه روستا از معلمان باتجربه، برخورداری از امکانات مناسب آموزشی، میزان آگاهی روستاییان مورد ارزیابی قرار گرفت.

شاخص خدمات اجتماعی: در ارتباط با شاخص خدمات اجتماعی به بررسی متغیرهایی مانند دسترسی به پمپ بنزین، دسترسی به کالا و خدمات باکیفیت در سطح روستا مورد ارزیابی قرار گرفت.

شاخص اشتغال و درآمد: در ارتباط با شاخص اشتغال و درآمد به بررسی متغیرهایی همانند میزان درآمد مردم در سطح روستا، میزان رضایت شغلی مورد ارزیابی قرار گرفت.

شاخص مشارکت و همبستگی: در ارتباط با شاخص مشارکت روستاییان به بررسی متغیرهایی همانند میزان ارتباط مردم با اعضای شورای و دهیار روستا، میزان مشارکت مردم در اجرای طرحهای عمرانی، میزان مشارکت زنان در سطح روستا، روحیه کار گروهی در میان مردم روستا، میزان استقبال اعضای شورا و دهیاری از مشارکت مردم مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت.

شاخص امنیت فردی و اجتماعی: در ارتباط با شاخص امنیت فردی و اجتماعی به بررسی متغیرهایی همانند میزان جرایم (سرقت، سوءمصرف مواد مخدر) در سطح روستا، میزان نزاعهای قومی و طایفه‌ای در روستا، میزان امنیت برای تردد در هنگام شب،

میزان عملکرد پاسگاه انتظامی در برقراری امنیت و نظم در روستا مورد ارزیابی قرار گرفت (خراسانی، حاجیلو، ولی زاده، ۱۳۹۳: ص ۷۰).

یافته‌های تحقیق

خصوصیات کلی پرسش شوندگان

بیشتر پاسخ دهندگان (۵۴/۹) ۳۰ - ۳۵ سن دارند و ۶۲/۶ درصدشان مرد هستند. بیش از ۷۳/۴ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات دیپلم و پایین تر از دیپلم‌اند و تنها ۲۶/۶ درصد تحصیلات بالاتر از دیپلم دارند. حدود یک سوم پاسخگویان دارای درآمد ماهانه ۱۵۰ تا ۳۵۰ هزار تومان هستند و تنها ۱۲/۸ درصدشان درآمد ماهانه‌ای بالاتر از ۵۰۰ هزار تومان دارند. ۷۹/۳ درصد پاسخگویان شاغل‌اند و ۳۹/۸ درصد از آنها در خانوارهای ۵ و ۶ نفره زندگی می‌کنند.

ارزیابی ابعاد سه گانه کیفیت زندگی

در این بخش از پژوهش به بررسی ابعاد سه گانه کیفیت زندگی در محدوده مورد مطالعه در قالب ابعاد اجتماعی، کالبدی و اقتصادی پرداخته شده است. علاوه بر سنجش کیفیت محیط می‌توان میزان احساس رضایتمندی را نیز محاسبه کرد مطالعات اولیه مربوط به رضایتمندی نیز محاسبه کرد. مطالعات اولیه مربوط به رضایتمندی بیشتر بر اساس دیدگاه‌های تک بعدی دنبال شده است. در صورت سازگاری نزدیک شرایط فعلی با آنچه فرد برای نیازها و آرمان‌های خود تعریف کرده، رضایتمندی حاصل می‌شود.

شاخص رضایتمندی

برای تعیین حد رضایت و نارضایتی از متغیرهای محیطی مختلف توسط مخاطبان، شاخص رضایتمندی ذیل توسط هال، ین و تن^۱ (۱۹۷۵) انتخاب شد.

۱- Hall, Yen and Tone

$$I_s = \frac{F_s - F_d}{N} \quad (1)$$

IS = شاخص رضایتمندی

FS = تعداد مخاطبان راضی

FD = تعداد مخاطبان ناراضی

N = جمع کل مخاطبان

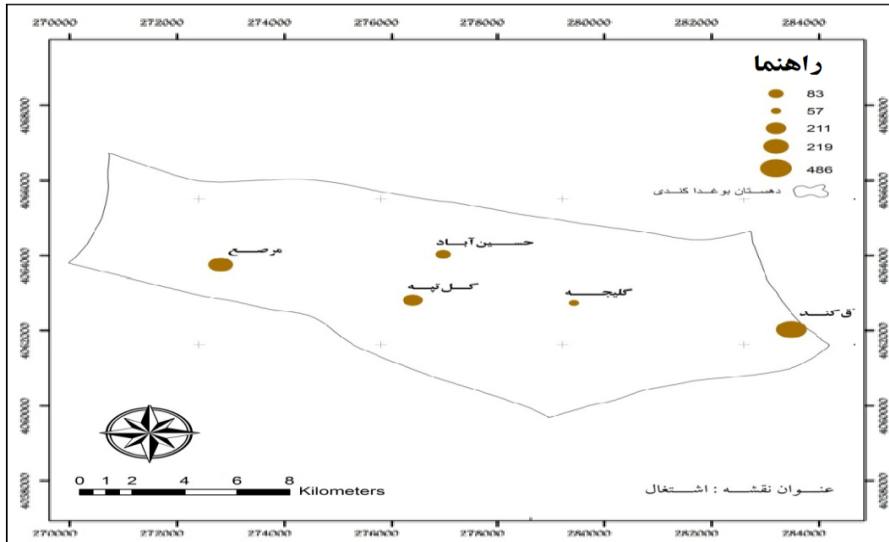
بیشترین مقدار شاخص ۱ و کمترین مقدار آن ۱- است. شاخص رضایتمندی بالا توسط محققان بسیاری چون کان (۱۹۹۲)، حسین (۱۹۹۵)، رحمان (۱۹۹۶)، رحمان و اسلام (۲۰۰۱) در تعیین رضایتمندی از مخاطبان گروه‌های مختلف در گروه‌های مختلف درآمدی استفاده شده است. از نمونه تحقیقات اخیر که از شاخص رضایتمندی در سنجش کیفیت محیط زیست استفاده کرد، مطالعه انجام شده توسط کمروسیمن میجمدر و همکاران در سال ۲۰۰۷ می‌باشد. این مطالعه تلاشی در تحلیل هر دو وضعیت واقعی و ادراک از محیط زیست شهری در متروپلیتن چیتاگون بوده است (رفعیان و همکاران، ۱۳۹۲، ص. ۹۸-۱۰۲).

در جدول شماره (۴) شاخص رضایت مندی گویه‌های مرتبط با ابعاد فوق‌الذکر به تفکیک روستاهای مورد مطالعه در دهستان آورده شده است. از میان گویه‌های مورد بررسی گویه وجود جایگاه دفع زباله در روستای حسین آباد بیشترین ناراضایتی (۰/۰۹۹-) را بخود اختصاص داده است از سویی دیگر گویه استفاده از روش‌های بهداشتی جمع آوری و دفع فاضلاب با میزان رضایت مندی ۰/۸۱ در روستای حسین آباد بالاترین میزان شاخص رضایتمندی را دارا می‌باشد. از میان مولفه‌ها کمترین رضایت مربوط به بعد اقتصادی در روستای مرصع با شاخص ناراضایتی ۰/۰۸۵- می‌باشد. این امر را می‌توان تا حدودی تحت تأثیر شرایط کلان اقتصادی کشور و رکود تورمی حاکم بر آن دانست. شکل (۴) تعداد افراد شاغل در روستاهای مورد مطالعه را نشان

می دهد بالاترین میزان شاغلین مربوط به روستای آق کند و پس از آن مرصع و کمترین مربوط به روستای گلیجه می باشد نکته قابل ذکر ارتباط معنادار و مستقیم بین تعداد شاغلین و مقدار شاخص رضایتمندی در سکونتگاههای روستایی می باشد چرا که روستای گلیجه با کمترین شاغل پایین ترین مقدار شاخص رضایتمندی را بخود اختصاص داده است. نتایج حاصل از شاخص رضایتمندی بیانگر تفاوت ضریب رضایتمندی در ابعاد کالبدی، اجتماعی و اقتصادی است.

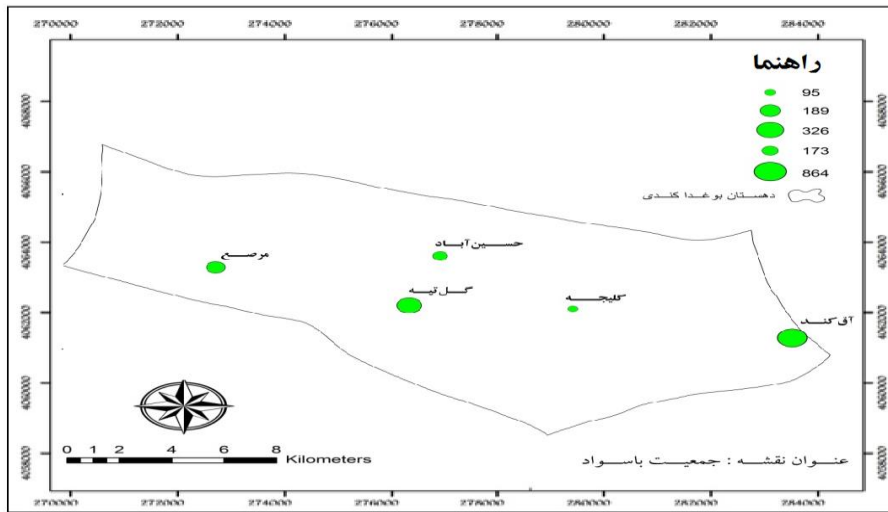
مؤلفه ها	گویه	روستا	شاخص رضایت مندی گویه‌ها	شاخص رضایت مندی مؤلفه‌ها
	دارا بودن مدارس نوساز و با کیفیت مناسب	آق کند	-۰/۰۷۵	-۰/۳۵۴
		حسین آباد	-۰/۰۳۴	-۰/۱۰۷
		گل تپه	-۰/۰۶۵	-۰/۰۲۴
		گلپچه	-۰/۰۱۲	-۰/۱۸۵
		مرصع	-۰/۰۲۹	-۰/۰۶۸
	دسترسی آسان و با زمان کم کودکان و نوجوانان به مدارس	آق کند	-۰/۰۸۸	
		حسین آباد	-۰/۰۳۳	
		گل تپه	-۰/۰۶۱	
		گلپچه	-۰/۰۱۲	
		مرصع	-۰/۰۴۵	
	داشتن معلمان خوب و با تجربه	آق کند	-۰/۰۹۰	
		حسین آباد	۰/۰۴۹	
		گل تپه	۰/۰۲۰	
		گلپچه	۰/۰۵۸	
		مرصع	۰/۰۲۸	
	طی کردن فاصله زمانی محدود برای دسترسی به شهر	آق کند	۰/۰۷۸	-۰/۰۷۸
		حسین آباد	۰/۰۴۷	-۰/۰۴۷
		گل تپه	۰/۰۲۲	-۰/۰۳۲
		گلپچه	۰/۰۲۸	-۰/۰۲۸
		مرصع	-۰/۰۱۸	-۰/۰۱۸
	وجود جایگاه دفع زباله	آق کند	-۰/۰۹۲	-۰/۳۱۹
		حسین آباد	-۰/۰۹۹	-۰/۳۵۵
		گل تپه	-۰/۰۹۷	-۰/۰۸۵
		گلپچه	-۰/۰۸۳	-۰/۰۷۸
		مرصع	-۰/۰۸۹	-۰/۰۵۰۴
	استفاده از روش‌های بهداشتی جمع-آوری و دفع فاضلاب	آق کند	۰/۰۷۳	
		حسین آباد	۰/۰۸۱	
		گل تپه	-۰/۰۷۴	
		گلپچه	-۰/۰۵۳	
		مرصع	-۰/۰۹۲	
	داشتن پس انداز مناسب	آق کند	-۰/۰۶۱	-۰/۰۷۵
		حسین آباد	-۰/۰۸۲	-۰/۰۸۳
		گل تپه	-۰/۰۸۶	-۰/۰۷۹
		گلپچه	-۰/۰۹۵	-۰/۰۹۱
		مرصع	-۰/۰۷۹	-۰/۰۸۵
	رضایت شفلی	آق کند	-۰/۰۹۰	
		حسین آباد	-۰/۰۸۴	
		گل تپه	-۰/۰۷۳	
		گلپچه	-۰/۰۸۷	
		مرصع	-۰/۰۹۱	

جدول ۴- شاخص رضایتمندی به تفکیک گویه و مؤلفه (مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

شکل ۴. تعداد افراد شاغل روستاهای مورد مطالعه (مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

به منظور سنجش مطلوبیت اجتماعی از دید ساکنان روستایی سه گویه در رابطه با مراکز آموزشی روستاهای مورد مطالعه مورد تحلیل و تبیین قرار گرفته است همانگونه که در جدول (۴) آمده است ساکنان روستاها در مقایسه با ابعاد اقتصادی و کالبدی، از بعد اجتماعی بخصوص نحوه عملکرد و تدریس معلمان رضایت بیشتری دارند. در واقع گویه مذکور تنها گویه ای است که در تمامی روستاهای مورد مطالعه دارای مقدار مثبت بوده است. از نظر میزان باسوادان روستای آق کند بیشترین درصد و روستای گلپه کمترین درصد باسوادان را دارا می‌باشد. شکل شماره (۵) جمعیت باسواد به تفکیک روستاها را نشان می‌دهد.

شکل ۵. جمعیت باسواد روستاهای مورد مطالعه (مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

در گام پایانی پژوهش ماتریس طراحی شده محقق ساخته بین دهیاران، بهورزان و اعضای شورای اسلامی روستاها توزیع و توسط پرسشگران آموزش دیده تکمیل شد. برای مقایسه دودویی گویه‌ها از جدول ۹ کمیتی ساعتی استفاده (AHP) و برای محاسبه ضریب اهمیت معیارها از میانگین هندسی ردیف‌های ماتریس استفاده شده است. ضریب ناسازگاری به دست آمده در این پژوهش ۰/۹۹ است که حاکی از سازگاری در قضاوت‌ها

می باشد. جدول (۶) ضریب اهمیت شاخص‌ها و ضریب اهمیت نهایی مولفه‌ها را نشان می‌دهد. جدول (۵) مراحل وزن دهی به لایه‌های اطلاعاتی را در مدل AHP برای کیفیت زندگی نواحی روستایی مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

جدول ۵- وزن نهایی شاخص‌های کیفیت زندگی نواحی روستایی در مدل AHP

وزن	کیفیت آموزش	کیفیت سلامت و امنیت	کیفیت محیط مسکونی	کیفیت زیرساخت‌ها	کیفیت اشتغال و درآمد	شاخص
۰/۳۷۶۵۰۷	۷	۵	۳	۳	۱	کیفیت اشتغال و درآمد
۰/۲۷۴۷۱۶	۷	۵	۳	۱	۰/۳۳	کیفیت زیرساخت‌ها
۰/۱۵۱۸۱۵	۳	۳	۱	۰/۳۳	۰/۳۳	کیفیت محیط مسکونی
۰/۰۸۵۰۶۸	۳	۱	۰/۳۳	۰/۲	۰/۲	کیفیت سلامت و امنیت
۰/۰۵۶۳۷۶	۱	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۱۴۲	۰/۱۴۲	کیفیت آموزش

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

جدول ۶- ضریب اهمیت شاخص‌ها و ضریب اهمیت نهایی مولفه‌ها

ابعاد سنجش کیفیت	ضریب اهمیت شاخص‌ها	ضریب اهمیت نهایی
کالبدی	۰/۱۴۶	۰/۰۵۶
اقتصادی	۰/۲۰۹	۰/۰۸۰
اجتماعی	۰/۱۲۱	۰/۰۱۷

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

همانگونه که در جدول شماره (۶) آمده است بیشترین ضریب اهمیت از نظر پرسش شوندگان مربوط به گویه‌های بعد اقتصادی می باشد با مقایسه یافته‌های شاخص رضایتمندی نیز مشاهده می شود که عمده ترین دلایل عدم رضایت و مطلوبیت کیفیت محیطی نیز عوامل و گویه های اقتصادی مورد مطالعه در پژوهش حاضر می باشد. پس از این بعد، بعد کالبدی دارای میزان ضریب اهمیت ۰/۱۴۶ است، مقادیر شاخص رضایتمندی در این بعد نیز منفی بوده و نشان از عدم رضایت ساکنان روستاهای مورد مطالعه که به لحاظ توپوگرافیکی جزو روستاهای دشتی و کوهستانی هستند می باشد. از پرسش شوندگان بعد اجتماعی، کمترین میزان اهمیت را در فرآیند کیفیت محیط زندگی برای ساکنان این روستاها به خود اختصاص داده است.

نتیجه گیری و پیشنهادها

در بیشتر جوامع صنعتی و در حال توسعه، طرح موضوعی به نام کیفیت زندگی، نشان دهنده دیدگاهی نو در نگرش موضوعات توسعه ای است. هدف کیفیت زندگی در نواحی روستایی، تثبیت جمعیت خانوارهای روستایی و دسترسی عادلانه آنها به زمین و منابع در روستاهاست. با این نگرش مقاله حاضر به بررسی و تحلیل کیفیت زندگی در نواحی روستایی از دید جامعه نمونه پرداخته است، یافته‌های فرایند تحلیل سلسله مراتب نشان می‌دهند ابعاد سه گانه کیفیت محیط زندگی مورد بررسی در این پژوهش در شاخص رضایتمندی مقادیر منفی را به خود اختصاص داده‌اند. که این امر نشان از عدم رضایت ساکنان روستاها از کیفیت محیط زندگیشان می‌باشد. دیگر این که نتایج تحقیق نشان دهنده آن است که بعد اقتصادی دارای بالاترین ضریب اهمیت و بعد اجتماعی دارای کمترین ضریب اهمیت می‌باشد. بالاترین رضایتمندی جامعه نمونه به لحاظ کیفیت کالبدی، اقتصادی و اجتماعی متعلق به روستا حسین آباد و روستا آق کند است که بیشترین جمعیت را در میان روستاهای دهستان بوغداکندی به خود اختصاص داده است. در مجموع ابعاد کیفیت زندگی به طور نسبی و در مقیاس محلی در روستاهای مورد مطالعه دهستان بوغداکندی در وضعیتی ناخوشایند قرار گرفته‌اند. نتایج تحقیق به مانند نتایج به دست آمده در تحقیقات پوررمضان و مهرزاد حاکی از این است بهبود وضعیت مسکن، کیفیت درآمد و اشتغال، کیفیت کالبدی و استحکام بناهای روستایی در بهبود کیفیت زندگی جوامع روستایی نقش اساسی ایفا می‌کند. پیشنهادات و راهکارهای زیر مورد توجه قرار می‌دهد:

- ❖ احداث امکانات ورزشی و فرهنگی و هنری، از جمله کتابخانه عمومی و سالن ورزش جهت گذران اوقات فراغت و بهبود کیفیت زندگی
- ❖ توجه به بعد اجتماعی- اقتصادی طرح‌های هادی در مرحله تدوین و اجرا
- ❖ حمایت از بخش کشاورزی با سیاست‌های چون خرید تضمین محصولات، اعطای تسهیلات بانکی، آموزش کشاورزان و حمایت تکنولوژی از آنها

❖ ایجاد صنایع تبدیلی در روستاها به منظور اشتغال جوانان و افزایش رضایت و

امنیت شغلی روستائیان

❖ بهبود زیرساخت‌ها و افزایش امکانات سکونت گاه‌های روستایی

منابع و مأخذ

۱. امید، امید (۱۳۸۶)، کیفیت زندگی در برنامه های توسعه ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی و رفاه اجتماعی دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
۲. بدری، سید علی؛ رضوانی، محمدرضا؛ و قرنجیک، عبدالمجید (۱۳۹۲). سنجش شاخص های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان جعفریای جنوبی شهرستان ترکمن. جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۴، پیاپی ۵۰، شماره ۲. صص ۷۴-۵۳
۳. پورطاهری، مهدی، رکن الدین افتخاری، علیرضا، و فتاحی، احدالله (۱۳۹۰). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان خاوه شمالی، استان لرستان). فصلنامه پژوهش- های جغرافیای انسانی. ۴۳(۷۶)، ۱۳-۳۱.
۴. حاج یوسفی، علی (۱۳۸۵) کیفیت زندگی و راهبردی های اصلاحی، نشریه دهاتی شماره ۲۸:۳۱-۳۷.
۵. حیدری ساریان، وکیل (۱۳۹۳). سنجش و اولویت بندی مناطق روستایی بر حسب سطوح کیفیت زندگی شهرستان مشگین شهر. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. سال چهاردهم. شماره ۳۳. ص ۹
۶. حیدری. علی (۱۳۹۰). بررسی شاخص های کیفیت زندگی در سکونتگاههای روستایی استان کهگیلویه و بویر احمد. مسکن و محیط روستا. دوره ۳۰. شماره ۱۳۶. صص ۵۱-۶۶.
۷. خراسانی، محمدامین؛ حاجیلو، مهدی؛ و ولی زاده، زینب (۱۳۹۳). سنجش و ارزیابی مؤلفه های کیفیت زندگی در روستاهای دهستان کرسف شهرستان خداونده. مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی. سال ۳، شماره ۸، صص ۵۶-۷۸.
۸. رضوانی، محمدرضا؛ منصوریان، حسین؛ احمدی، فاطمه (۱۳۸۸). ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی. فصلنامه پژوهش های روستایی. شماره ۱، صص ۲-۱۴.

۹. رضوانی، محمد رضا؛ و منصوریان، حسین (۱۳۸۷). سنجش کیفیت زندگی: بررسی مفاهیم، شاخص ها، مدل ها و ارائه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی. فصلنامه روستا و توسعه. سال ۱۱ شماره ۳، صص ۱-۲۶.
۱۰. رضوانی، محمدرضا و همکاران (۱۳۸۹)، ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی، پژوهش های روستایی، شماره ۱، صص ۳۳-۶۶.
۱۱. عبدی، عباس، نوذری، محسن (۱۳۸۷)، تحولات فرهنگی در ایران، انتشارات روشن.
۱۲. عنبری، موسی (۱۳۸۹)، بررسی تحولات کیفیت زندگی در ایران (۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵) فصلنامه توسعه روستایی، دوره اول، شماره ۲، صص ۱۸۱-۱۴۹.
۱۳. عنابستانی، علی اکبر و زهرا عنابستانی (۱۳۹۱)، تأثیر عملکرد مدیریت شهری بر ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان (مطالعه موردی: شهر جدید گلپهار، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، دوره ۱، شماره ۱، تهران، صص ۲۳-۳۴.
۱۴. فرجی مولایی، امین (۱۳۸۹). تحلیل شاخص های کیفیت زندگی شهری و برنامه ریزی برای بهبود آن، مورد شهر بابلسر. پایان نامه کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، ایران.
۱۵. قالیباف، محمداقبر و همکاران (۱۳۸۸)، سنجش میزان رضایت ساکنان روستایی از کیفیت زندگی آنان بر امنیت مناطق مرزی، فصلنامه روستا و توسعه، سال دوازدهم، شماره ۵. صص ۱۸۴-۱۶۳.
۱۶. کردزنگنه، جعفر (۱۳۸۵)، بررسی کیفیت زندگی مرتبط با سلامت سالمندان و عوامل موثر بر آن، مطالعه موردی شهر رامهرمز، پایان نامه کارشناسی ارشد جمعیت انسانی، دانشگاه تهران.
۱۷. کوچکی نژاد، فاطمه؛ رمضان زاده لسبویی، مهدی؛ معصوم پور سماکوش، جعفر؛ و فتاحی، احداالله (۱۳۹۰). بررسی و سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه. چشم انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، سال ششم، شماره ۱۴. صص ۱۲۰-۱۳۸.

۱۸. Abdul-Hakim, R., Abdul-Razak, N. A., & Ismail, R. (۲۰۱۰). Does social capital reduce poverty? A case study of rural households in Terengganu, Malaysia. *European journal of social sciences*, ۱۴(۴), ۵۵۶-۵۶۶.

۱۹. Allen, V., & Cords, R. (۲۰۰۲). *Quality of life in rural Nebraska, Trends and Changes*. Institute of Agriculture and Natural Resources.

۲۰. Costanza, R., (۲۰۰۷). *Quality of Life: An Approach Integration Opportunity, Human Needs, and Subjective Well-Being*, *Ecological Economics*, No. ۶۱, ۲۶۷-۲۷۶.

۲۱. Das, D., (۲۰۰۸). Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati, Social Indicators Research, No. ۸۸, ۲۹۷-۳۱۰.
۲۲. Fitri Amir, Ahmad. Ammar Abd Ghapar, Salamiah A. Jamal, Khairun Najiah, Ahmad. (۲۰۱۴). Sustainable tourism development: A study on community resilience for rural tourism in Malaysia. Asia Pacific International Conference on Environment-Behaviour Studies. pp ۱۴۲.
۲۳. Foo, T.S., (۲۰۰۰). Subjective Assessment of Urban Quality of Life in Singapore (۱۹۹۷-۱۹۹۸), Habitat International, ۲۴(۱):۳۱-۴۹.
۲۴. Foo, T.S., (۲۰۰۰). Subjective Assessment of Urban Quality of Life in Singapore (۱۹۹۷-۱۹۹۸), Habitat International, ۲۴(۱):۳۱-۴۹.
- Glatzer, W., (۲۰۰۷). Quality of Life in the European Union and the United States of America: Evidence from Comprehensive Van, K., Kees, L., Gooitske, M., and Augustinus de, H., (۲۰۰۳). Urban Environmental Quality and Human Well-being towards a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts, a Literature Stud. Landscape and Urban Planning ۶۵(۲۰۰۳) ۵-۱۸.
۲۵. Pacion, M. (۲۰۰۳). Urban environmental quality and human well being. A social geography perspectives, landscape and urban planning Vol (۶۵), No. ۲۰, ۳۰.
۲۶. Parker, J. S. and Moore, R. H. (۲۰۰۸). Conservation use and quality of life in rural community: an extension of Goldschmidt's findings. Southern Rural Sociology, Vol. ۲۳, No. ۱, pp. ۲۳۵-۲۶۵.
۲۷. Sharkey, L., & Lynn sharkey, J. (۲۰۰۹). Evaluation of Performance Measures for Economic Development and Quality of Life in Rural Indiana Counties. Purdue University Graduate School.
۲۸. Sharkey, L., & Lynn sharkey, J. (۲۰۰۹). Evaluation of Performance Measures for Economic Development and Quality of Life in Rural Indiana Counties. Purdue University Graduate School.

Analyzing the quality of life in rural areas (case study: BughdaKandi Rural district, Zanjan city)

Abstract

Quality of life is a concept that applies for tracing the development of social welfare. Basically, we can say that the quality of life reflects the living conditions and of individual's welfare. Quality of life is subjective and objective dimensions and how to satisfy human needs as well as the criteria for understanding of satisfaction and dissatisfaction of individuals and groups of various aspects of life. This indicator in rural areas as one of the residential areas is important. Analyzing the quality of life in rural areas is one of the most important issues in the rural studies literature. Purpose of this research is investigate the effect of various aspects the quality of life of the residents of villages studied, using mental it is and descriptive- analytical indices. The methodology of this paper is research. The statistical population consisted of Bogdakandi rural applied district of Zanjan city. Information extracted from the questionnaires is analyzed using statistical software and AHP; results of that has illustrated using GIS. The results showed that among the three dimensions of quality of environment life the economic is the importance dimension with highest coefficient (۰,۰۸) and social dimension (۰,۰۱۷), the is assigned lowest factor of importance. The results suggest that social factors related to educational quality is relative satisfaction. But the highest satisfaction related to the physical and sanitary sewage collection and disposal points (۰,۸۱) is in the village of Hossein Abad.

Keywords: human development, satisfaction index, AHP, BughdaKandi